

ХЪЭИМ РАХМАНОВ

ТЭГРИФ
ДОРЕНУЪМ
ВАТАНЕ

ДАГЕСТАНСКОЕ
КНИЖНОЕ
ИЗДАТЕЛЬСТВО

Хъэм (Мигьир-Хъэм) Илишаевич Рахманов гьисди еки эз талант хъэвеслуь нуьвуьсденуьтгьо шогьиргьой тати. У эз жовоне салгьой ю сер гуьрди эри нуьвуьсде: стихигьо, мэгIнигьо, овосунегьо, баснягьо ве поэмагьо. Кими эз угьо дофус зере оморет э газетгьой тати — «Гъирмизине астар», «Гъирмизине гIелем» ве э альманах тати «Ватан советиму».

И гьисди суьфдеи сборник произведениягьой шогьери энэ э зугьун тати.

Шорини неки эри татгьо, неки эри гьеммей Догьисту, оммо эри гьемеей жэгIмнет литераторгьой Россия, ки Хъэм Рахманов селт кар биреки, эз нуьвуьсдеигьой шогьери хуьшде э эшгъэвоз мухшул сохдени хундегоргьоре ве кумеги дорени эри э тегьер коммунисти художественно ве эстетически параменд бире.

ХЪЭИМ РАХМАНОВ

**ТЭГРИФ
ДОРЕНУЪМ
ВАТАНЕ**

**СТИХИГЪО, МЭГИНИГЪО,
БАСНЯГЪО, ХЪЭШДРИЗЕГЪО
ВЕ ЧОРРИЗЕГЪО**

Махачкала 1976

С(тат)
Р27

Рахманов Х.
Р27 ТэгИриф доренуым ватане. Стихигь, мэгИнигь, баснягь, хьэшдризегь ве чорризегь. Махачкала, Даг. кн. изд-во, 1976.
36 стр.
Благославляю отчизну. С (тат)

ГЪЕМИШЕЛУЪГ ЗИНДЕИ ЛЕНИН

Э велг букварь диренуьм ме:
Вождь муьрди, кураи гъеме,
Песе уре хундуьмки ме —
Варасируьм зиндеи Ленин.

Данусде эз газет, журнал,
Гъовхоюре гьер сал-бе-сал,
Жофокеше гуьрде э гъэл,—
Варасируьм зиндеи Ленин.

Э гьер хуне жигьрет рэхьбер,
Тегьер чуьшме э зеверсер.
Сурет эну вери зевер,—
Варасируьм зиндеи Ленин.

Эз декретгьой эн омбордан,
Гуьлуьшонлуь бири Ватан,
Геймиш бире, чуьн богъ васал,—
Гъемишелуьг зиндеи Ленин.

Диренуьм ме гигантгьоре,
Ворлуьети хэлггьоймуре,
Шевг пур гьисдгьо сэхьрегьоре,—
Варасируьм зиндеи Ленин.

Гъувот игид э женг гъовхо,
Гъувот желде жофой хэлгъгъо,
Гъувот десдон эн шогъиргъо,—
Гъемишелуьг зиндеи Ленин.

Шинируьмки эз ошугъгъо,
Хундуьмки эз десдон шогъиргъо:
Шерт гъуьмуьри бесгъунигъо,—
Варасируьм зиндеи Ленин.

Пенж бэхш гъуьлом бисдо шогъод —
Большевикгъо вокурдет од,
Эн Ленинизм у гъисд мирод,—
Гъемишелуьг зиндеи Ленин.

ДИМ ДЕС БИРОРИРЕ, МОСКВИЧ!

МэгІни хъовирн

Дим дес бирорире, москвич!
Хъовир бошим эзимогъой,
Э гъечу сигъд, ки екиш гъич,
Обур имуре несоху зирпой.

Э гъечу сигъд, ки у верзуь,
Э рач хэлгъ иму бу у лоигъ,
Ве шинире дуьл пэхуьруь
Эз Уолл-стрит эн гъер нолоигъ.

Гъер жире хубе синогъи
Бугу эйму дивэгІ гъуьмуьр.
Э зир гІэлем Ватан гъэгъи
Хуним мэгІни э сес чунгуьр.

Э сад кучей Москов гердим,
Сейл зеним э богъчегьойюш.
Муьшкетие пейле дедим —
Э шори хэлгъме, Ватан имуш!

Дарайм э кремля гьердуйму,
Э рэхьбергьоревоз сохим суьгьбет.
Ве эз угьо рач шиним иму
Тозе войге эй хэлгъ Совет.

Иму угьоре дим сэхде гоф,
У гофе веровуним лап соф,—
Ки патриоти гьемише
Мибу эйму жирей пише.

МЕСКЕН ЗЕНУН Э КОЛХОЗ

Эгь, чуй рачуьт богъгьой Дербент,
Хэйр доренуьт дивисд процент.
Э рачешу савзе догъи,
Тегьенггьошу е рач чоги.

Буле бегьер дорени тов,
Чуьтам зуьм-зуьм эз чуьшме гюв,
Э гьер тараф гуьл-гъуьзуьлгуьл,
Э гьовогьдор хунде буьлдуьр,
Лугьегой дор бирет селт гьир,
Гьерки миёв согъ е центнер.
Варайсди гьечи тов-тов
Богъгьой колхоз «Ворошилов».

Э зир тутдор э минжи богъ,
Дешендеи тозе сумогъ.
Унжо мескен зере е рач,
Чуьтам эхир васал э дач,

Нуышдет э черх е ченд зенун,
Эй нум эдет бире гъурбун.

Поисдуым меш гуш дошдуым рач,
Эри сохде у нуме сеч.
Эх, нум кибу эн кибу нум
Зенг мидогъо э сес мугъум!
У нум бу эн гІэзиз хэлгъгъо,
Раче суьмуьргъ келе догъгъо.
Бу нум софой кечуьк ве чин,
Э лэгІэгъо гъисдгъо ширин.
Бу шоре нум мугъум тарчи —
Эн Ленин вождь — гІэлем рачи.

Куьнд рафдуым меш эз у мескен,
Гъэл гуьрд мере дедей эз герден.
Вегуьрд до у хьофдод сале
Э десме пура бакале:
«— О, чуй хуб бисдо туй омори,
Имуре сэхд герек бири.
О, нуьвуьс эй серворгъо когъоз
Эз нуминей гъеммей колхоз,
Хунут уре жумунут сер:
«Эз гьер тегъенг е пут бегьер!»
Данут гІэзизгъо мибу шороб
Вес нисоху дегъ гъозор гъоб.
Мивегирим гьерки доход
Бисд гъозоре э салине отчет.
Мивиним деш шори-ники,
Э и колхоз большевики,
Эжеки гуьрд бирейм иму:
Жугъур, урус ве мисирму.
Эжеки пире зенун догъ,
Э сер раче, тозе сумогъ,
Сохденуьт нуьш шоробе
Э согъи партия ве Ватан — деде!»

ДУЪ ГОФ

Батальон Лешгер Совети
Эз шегьер фрицгьо деbugьo,
Ченд верс дур э дозор гьисди
Эри хуб гьовкендеигьo:

Фуърсо сегьер эз зусери
Э разведка е салдате...
Э чум коми вохурденки
Е ченд фашист эз ю дурте,—
Дегешд э песой кутуки,
Чохмохэ зу овурд э кор,
Е ченд фашист еки-еки
Офдорут, чуьн тир гьовогьдор.

Ковре чумгьo, бешгьэ гуьзел,
Шэхсе сифет е ишкебел,
Гунлегьo варасдки нетерси,
Хуьшдере шенд э женг деси.

Дуь гIэзроил беде дуьшме
Гьовкенд, гуйге, лап бихэбер.
Гуйге доргьoш гуфди гьеме:
«Раси гIэжел гуьзеле сер!»

Салдат Совет зу-зу жегьисд,
Чуьн пегьливу эжигей бисд:
Э дуьл еки вогьунд у штик,
Екге зу десгьоре гуьрде тик,
Гуфди бире эз зугьун пет:
«Хуб берде туь женге жунме!»
Шлеме вегуьрд духдер Совет,
Гуфди дуь гоф: «Урусуьм ме!»

СЕ РУЗ МУНДЕ ТЕ БЕСГЪУНИ

МэгИни

Гъэмкеши эйме гІуьмуьрлугъ хьовири.
Гушдорит бебере ки селт недире:
Э довгІо эз серхъэд Ватан э дури
Те бесгъуни се руз бебейме муьрди.

Дедейме гІэруьс, меш товуш недире,
Бибейме сер гуьрди э довгІо женгъоре.
Гье гъэтлиён сохди у дуьшменгъоре,
Оммо муьрд эй бесгъуни мунде се рузле.

Эвлуьни бебе эри гьер одоми,
Бебе недиреи келе ондуми.
У ондуми э вэхд довгІой гІуьломи
Э ме варафди се руз те бесгъуни.

Офд ниёв эй сине гъэзоблутье лербе,
Кейки жогъиле, игиде бебе,
Эз бебеети дэгІэм небирмунде,
Се руз те бесгъуни э довгІо муьрде.

Гьичиш нисд эйме миллион дуьлди.
Е вэхдиш екиш мере нисоху муьди —
Эз ёрме бурав дерд довгІой фашисти.
Эже се руз те бесгъуни бебейме муьрди.

Эвлуьни бебе эри гьер одоми.
Бебе недиреи келе ондуми.
У ондуми э вэхд довгІой гІуьломи
Эме варафди се руз те бесгъуни.

ХИС ХЬЭЙРОНМЕ

МэгИни гуфери, хэненуи

Соконои гьизгьин герми.
Дедей туьре ки нефди,
Эз муьгьбет дуьл пэхьни сохди —
Э серини дор э хэненуи,
Хис, хьэйронме, немем-ненуи.

Чуьн бебегьо никеши муьрс,
Эй муьрс ранжун — хумне э хуьрс,
Угьо дие нибу дуьпуьрш
Э улкейму — пур бэхд, хушбуй.
Хис, хьэйронме, немем-ненуи.

Буьлдур нуьште э лигей дор,
Лап мигьрову гьисди шогьвор,
МэгИни хунде эйтуь лап шор,
Хэненуи жесдеки лой-луй,
Хис туь рэхьэт, немем-ненуи.

Туьнде пойгьо туь мэхизи,
Мисохи хуб-хубе вози.
Отличник школа мибоши,
Хосдегор — книг, дефдер, гьэлем,
Хис, зирекме, ненуй-немем.

Э и куьнди миёв у руз —
Э сер дедей сохде наз-буз,
Те духдири михуни дуз.
Дедей гьурбу эйтуь! гьелем
Хис, духдирме, ненуй-немем.

Пуьшокоргир эн гьер той-туш,
Э кор жэгИмет миди товуш.

Дедее э сер назбалуш
Мидори гьич нехурде гьэм.
Хис, божорен, ненуй-ненем.

Ярашуйгьи чумгьой деде,
Келе кумег шидрей бебе,
Ватане сигьд эри дошде,
Нибирмуни игиди кем.
Хис, игидме, ненуй-ненем.

Дузе гофме эйтуь ини:
Рэхьтуь гьисди — рэхь Ленини,—
Коммунизме вокурдени,
Динжи винуй хэлггьо бегьем,
Хис, ленинец, ненуй-ненем.

Э ВАСАЛ ВЕ ГЬОМИ ВИШЕ МЭГІДОН ХОШИНИ

Эхир васал гешде-гешде
Вадарафдуьм эз дигь овло,
Э коминжо гьирогь више
Хош до мере дарам унжо.

Гьетте норе э пойне пой
Жунмере сэхд више кеши,
Чуьнки холис бу унжо той
Э гуьрдегор келе хоши:

У бу гуьзели эн више
Эз жуьрбе-жуьр битмишигьо,
Ве эз хьофд ранге гуьл-беневше,
Эз холи гьич сеч нисдигьо.

Э дигь иму омбори богъ.
Бирем ме э гуьгчеге догъ.
Угьо тэгИрифинуьт негьогъ
Э пушой эн и више-ейлогъ.

Эз ме бугу е меслэхьэт
Эй бейкефи жуьфде муьгьбет:
Мегуьруьт эз више хуб хоши
Васал, гьоми рафде сэгIэт.

ЭЛЕКТРИ

Электри, э чуьревоз той
Сохум ме туьре имогьой?
Шив дори прогресс чуьн васал,
Эз девр пусус те имисал.

Эз туь бэгъэй ечиш нисди
Бурав расуь э дургьо зу.
Гъувот туь лап бешгъэ гьисди,—
Гъувотлуь чи нисд гьич эз у.

Е станцы гьозор верс дур
Фуьрсорени гъувот токе.
Гъозор дигье товуш ве нур
Дорени туь эзунжиге.

Жилгъэ — рэхьтуь эсер гьово
Гъисди энжэгъ эз муй-мерез,
Мильён матор ва машингьо
Туьсуьз гIэмел нисди гъэрез.

Гурунде коргьой гьер индусдри,
Гурундигьой ранжберьети,

Эз ток туь сук, асант бири,
Дире жофо лап рэхьэти.

Имогьойле медицинаре
Ток туь доре божермиши,
Дузов гьэйгьу эй веноре
Гьисдгеш врач жогьил-ноши.

Дегь молдуйше сохде дегниш
Ток туь берде эз сер коре.
Кор дегь чупонгьоре темиз
Ток туь сохде э пешм чире.

Лап разини эз туь дерзи,
Зенгьой хуне деш разите.
Туь чирегор — бигь ве руьши.
Эй гьозор кор деш хэйрлуьте...

ТэгИрифитуь гьэдерсуьзи.
Туьни биней эн коммунизм.
Буьзуьрге плангьойму гьуьчи
Омбордеки эз туь холис...

Серберэхьчи индустрия —
Ленин гинжундегор ГОЭЛРО,
Тэгриф мидо эй вокурде
Зурбое гигантгьой электригьо.

МЭГНИ МУЬНУЬКФУРУХ

Юмористический мэГни

Хуьроме кори
Э серме омори:
Э ю вегеш лэгьэм,
Э муьнуьк дери дэгIэм.

Шекер ширин гьисдгеш,
Муьшдери зиёдтеш,
Эри уре гешде,
Омбор бире хэсде.
Уне гуьре гьемише,
Келегедуьм эз пише.

Хуьроме кори
Э серме овори:
Фурухденуьмгеш ужуз
Муьнуьке эз лилэгъуз,—
Гьемише гереки,
Лезет гьер хуреки,
Эри гьер г'эруьси
Хубе себеб невси.—
Уне гуьре гьемише,
Келегедуьм эз пише.

Хуьроме кори
Э серме овори:
Муьнуьксуьз гьеминон,
Мипусут миллион тон —
Герекигьой хурек,—
Шенде миёв тегьер пек.
Сад миллиард монет зарал,
Мегуьруьт хэлгь гьер сал.—
Унегуьре гьемише
Келегедуьм эз пише.

Хуьроме кори
Э серме овори:
Э сер стол ошхоне,
Э догълей гьер хуне,
Хьозур вебирере
Мивини гьер гиле,
Чуьнки эз у муьнуьк

Инсонгьо бире куьк,
Уне гуьре гьемише,
Келегедуьм эз пише.

ЗИГЬО

Стихотворенияй сатири

Гьенжиренуьт ве хурденуьт гьеме одомигьо,
оммо пиёнискеети ве шуьгьэмперези сохде-
нуьт энжегь одомигьой чули — дикаргьо.

В. Г. Б е л и н с к и й.

Гьэдегьэи шороб — гьонуни, данусде ки —
Ки гьенжиреге, кей, омбор ми ве экиревоз.
И гуфдиреигьоре э назар вегуьрденки,
Шоробгьенжи буьзуьргини, неки михэнеки.

Э з ч о р р и з е гь о й О м а р Х а й я м

Серхош мугу эз буфетчи:
Зигьо туьчуьни кумегчи!
Эз шоробтуь, чуьн эз мелхьэм
Хилос бирем эз дерди-гьэм.

Онгурбогьдор — член колхоз,
Зури чарусд э лой серхош:
Гьери фикир дит игIэре,
Жофой эн ки онгургьоре
Веровундеге эри шороб.
Эз гофгьойтуь чуьтам дуьм тоб.

Серхош чарусд кунпесово,
Эз буфетчи гIуьзет фуьрсо.
Ве пейлере вегуьрде шор,
Гуфди: — Зигьо онгурбогьдор!

Ве винодел вэгІз до бейкеф:
— Рази нисдуым бошум телеф.
Фикир доре дарайт э гэвл —
Ки сохдеге мелхэме невл.
Э лоймени энжэгъ гуьнжо —
Нике гофгьой шоробгьенжгьо.

Серхош фушенд гьош ве гьобогъ,
Богъдоре хунд неверз хэйлогъ.
Ве пейлере гуьрд э тики,
Гуфди — Зигьо шоробгьуьчки!

Фэхьлей совхоз лов сохд пенже,
Бирмунд гьэбергьой эн десе:
— Эй, ишмугьо,— гьэдуьр недан,
Данусдени гьер омбордан —
Согълугьигьой эн лэхьэим
Энжэгъ эйме гьисди гьоим...

Серхош хурде руьхшендлуь лой,
Э гьэршуьй гьерсе дешенд хьэрой.
Ве пейлере до чуьн э мигьму,
Гуфди: — Зигьо фэхьлегьойму!..

Гье э вэхд серхошиге
Гьов кенд омо гІэрс рухунде:
— Эй, буфетчи, нифрие сер,
Эз шоробтуь дерд ве гьэм жер
Гуьрди эме чуьн эз зэхьров,
Эз у зэхьров хубте бу гІов...

И чор «нишон» бугьо дип-дуз,
Бирден сере фушендуьт гьуз.
Хэйли-хэйли поисдуьт гуьм,
Гуйге верафд э ишу дуьм.

И дуй серхош деш гъэгър вечи,
Рафдуйт э сер эн буфетчи.
Богъдор, шоробгъуьчсох, фэхъле
Дироморе зу э гІэре,
Серхошгъоре гуърде хоши,
Ведебердуйт эз хьол нэхъси.
Дуй екире гъэл гуърд гьер шеш,
Ве ишьёрго вебердуйт сес:

Шоробгъенжи нисд хосиет,
Шороб нисди гъемчун нэгІлет,
Э межлуьсгъо тэгІрифини,
Ние гъенжуь те финж вини!..

Серхошгъо хосдуйт: — Зигъо гъони
Шоробнегъенж те финж вини!

Вегеш э сер шороб лэгъэм,
Эй гІэруьси у гъисд гІэлем
Эй ёсхуне гъисд гъэмфубер.
Ниё гъенжуь те лул-гъэмбер...

— Зигъо! — хосдуйт дуй гІэйбежер,—
Шоробнегъенж те лул-гъэмбер!..
Шоробсуьз гъич нибу мигІид,
Э шориш ки мебош имид,
Оммо гъисдгеш бул-фирегъу,
Мебош гъич вэхд ошугъ э у...

Гъувот дорут гьердуй серхош:
— Зигъо э шороб ошугъмебош!

— Жунсогъире сохугъо сеч,
Гереки бу гІэзиз врач,
Талабигъой коми бенди —
Эз вэхд те вэхд шоробсерди...

Серхошгьо дорут разименди:
— Зигьо гIэребир кем шоробсерди!..

— Эзу шороб бире гъэргъуыш,
Нис биреге этуь гъич нуыш.
Гъечи гъисди нэгI сох ёгъин,
Эри бире эз обур гъин.

— Зигьо,— гуфдируыт гьердуъеки,—
Э хотур обур шоробтерги!

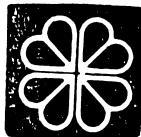
ТЭГИРИФ ДОРЕНУЪМ ВАТАНЕ

Гешде-гешде норе ме пой
Э богъче зеренки сейле,
Гуйге бирден зере гъорой
Салгъой гуьмуър тик веберд мере.

Эз коминжо ме диренуъм
Ватане лап э гуьлшони,
Хуши-бэхдевери хэлгъэ
Эз жуьмлегъой гIилм Ленини.—

Э ёр омо: хэлгъ мигърову
Э правительстворевоз эеки,
Шуькесдгъоре лап гъэйгъулуь
Расундуытгъо лап э ники.—

Э е кифлет — кифлет Ватан,
Кифлет гъисдгъо лап нишоне...
Гъуыл зе гъэдуър, зенг зе десдон:
«ТэгИриф доренуъм Ватане!»

ВЭХЪШЕ ЖЕБУЪР ХЪИЛЛЕ БИРЕ

Басня

Э зир эн гъугъ тик бугьо догъ,
Сигъэ више мемзуъл ю согъ,
Ведиромо эз лулай ю
Э ов хурек келе Ою.

Фурамоки э кон дере,
Гирошдки нуькерелере,
Бирден гром, биренгъине
Чат сохд гуйге согъ хорире.

Э и жиге хэйли сал терг
Биребугьо сайлов-тегерг,
Тигъи бисдо дошгъун-дошгъун,
Дохси зурбо Ою-озгъун.

Эй вогошде фикир ю гешд,
Оммо сайлов рэхъ юре бесд:
Гомбут Ою неофд чоре,
Пур биребу селт нуькере.

Жуьра божэхъ зе бейчоре
Е ченд кумег эй оморе.
Оммо эз дур е ченд хьэйву
Руьхшенд мисохд пэхъни эз у.

Эз балагьо сэхд дуьлпесо,
Гешдки жинлуь э гьер чор ло.
Бирден вини бейтол гъэлет
Эдей гешде нисди муьгълет.

Видовусд у гудмол-гудмол.
Мугу эз гГэсб: — Эй хомемол,
Ведебер э култуь мере
Э улойгей эн нуькере.
Эри эн у келе ники,
Рэхьсох мидуьм э кумеги.

Бейтол гировунд Оюре
Ве веберд те тики дере.
Хуьрд ве хэсде э зир шеле,
Мугу: — Весси фура, холе.

Оммо Ою хьуькуьм доре,
Мугу: — Зу сох веси-селе!
Эз туь хубте ниофум ов
Э и рузгор келе сайлов.

Бейтол жугьоб до: — Омбор хуб
Э инсонет оморей луб;
Эз бердеи эй инсон бор,
Эз жунме зу бирем визор.

Хосденуьм бош деш мисвокор,—
И рузмере биёр гъэншор
Э сер келе балагьойме,
ГЪурбунтуьнуьт угьо гъеме!

Э кон пойме торихэ хун,
Те небири пузмиш эз хун,
Чуьнки эри ихьдибори
Миё эз ме туь нушу ди.

Фуравунд бейтол Оюре,
Ве те жуьме-чару бире,—
Бирден эз гьеммей гьувот
Бэхши Оюре шинлогъ — овгьот.

Денуьшд дендуй нэгІл э сер ю,
Рафд те дере гулу-гулу.
Гьич несохде веси-селе,
Ношумо до э бин дере.

* * *

Герек нисди сохде тэгІбуьр,
Игид басня — вэхьше жебуьр,
Хумнеи э темэхь фашизм,
Дешендегор э хэлгьгьо виз.

АРТ ВЕРЕВУРДСУЬЗИ

Басня

Э луле эз буру туьлки,
Эз е овчи сес шиники,—
Хурузе мисохдгьо муно,
Эй хэберсохи э вэхд овгьо.
ШовгІо хурд: бу ю гье у руз
Сэхьиб эн е хубе хуруз.

Пушой шохьонгуми туьлки,
Э е кулей гьоелугьги,
Э сер хурузкуьгьги гьов кенд,
Жирей лугьмен-хьоким гоф шенд:

— Те небирей ворже-ворже,
Разименди дим инжиге,

Эри сохде мере гьурлугъ,
Чуьн хэберсох те гьуьмуьрлугъ.

Эзимогьой ишму данит —
Эз овгьо ме мимунум гьит,
Бисдорумге дирте хэбер.
Туйни чоре эй гьер сегьер.

Хурузкуьгьи лап мэхьтел мунд,
Эз дуьлесди сере шувунд.

Туйлки гьисди лап биче невл,
Гье у туйтем раси э гьэвл:
— Сохдиге гоф мере дуьдуь,
Эзу беде арт мигуьнжуь,—

Э согъ више неки нарне,
Гьемчун кеклуьгьшошму гьеме
Эз десме мибошут рихринж.
Э дестуь де эйтуь гьилинж.

Те сер гуьрде туйлки нэхьси,
Хурузкуьгьи бисдо рази...

Хурузкуьгье гьей сохде берд,
Э е мерге куле деберд.
Э сер лулей ю сохд далде гуьнжо,
Хурузкуьгье нушунд унжо...

Гье суьфдеи гьуьгьуь зере,
Беде аслан гэлп шинире,
Э лой куле шенд чуьмеки
Ве э чум ю вохурд туйлки.

Аслан рази эз бэхд сегьер,
Шенд хуьшдере, чуьн лепуьр шар.

Эз терс бисдо хурузкуыгъ гъуыж,
Э вечеле чарусд эз муыч.

Оммо туылки эз вэхд зуте
Э аслан сохд сэхд минете:
— Менуым эйтуь энжэгъ нашдов,
Эзу нашдов хуб гъозор дов
Эз ме зиёд хэйр мегири,
Небире туь гыич вэхд гъэгъри.

Разинуым эй сохде «гъурлугъ»,
Чуьн огъоре те гъуьмуьрлугъ.—
Гъэмелгъоймеш мибу кумег
Боши гъер вэхд вес эз хурек.

Сер эн аслан пичи э гоф,
Э туылки сохд гъеле инсоф.
Хурузкуыгъе до у руьхсет:
«Е дендуймеш нивуьнуь хъэд»...

Хурузкуыгъи паруьсд дуьлхош,
Э туылки шенд игъом ёвош:
«Дарафдени ёгъин гъечу —
Э шефде сула шефде чу!»..

Туылки э гъэвл раси изму,
Ве сере зе э сенгъ пешму:
«Э кор эн кес бире бэхил,
Офдорум э пучи эхир».

* * *

Э инсонгъош нисд изму кем,
Песой коре несохде фегъм,
Веровурдсуьз, жирей масдар,
Невегуьрде гыич э назар,
Кор эн кесе гъобул сохде,
Э гурунде хьол дарафде.

* * *

Ме жогвил гъисди дуь сал вэхд екиш
Эхэйрбу нисохд гъич рузгормере.
Кимигъо мисохдуьт дешневундиш
Эз некеширеи дуь сал жофоре.

Сеимуьн сал эз биебури хьэл
Ве дуьгъэде кем мундебу бошум.
Оммо жофоре хуб гуьрдуьмки сер,—
Экин гьер шинох вегир бисдорум.

* * *

Э жогвили э ме биребуьруьт ошугъ:
Пери ве Гуьлчи лап гуьзеле духдери.
Сохдеки хуьшдере ме ширинмиш очугъ,
Э гьердуь кор мисохд гІэтош муьгъбет дору.

Меш ки чумшур нисди — мере еки вес бу.
Вогъне офдум: бейбутмиш соху мере хьовир.
Пери бейбофо гуфди: «ГЪейвой!» — вирихд зу.
Гуьлчи дарафд э зир бейбут, чуьн хосе
мейлгир.

* * *

Зугьун мисохд эз товней гофгьой ю
Исботи, гуйге гьич е корхоне,
Эзуни чичем недори, нидуь,
Хэйр дуьгьо мере хуно инсоне.

Оmmo сенгъ дироморе э гIэре:
«Кимвэхд гоф эз бугъоз рафде чуйн ме».
Ве огъуш мугу: «Кимвэхд э гьеме
Одомигьо гоф нуьше чуйн ме».

* * *

Зугьун мисохд эз товней гофгьой ю
Исботи, гуйге гьич е корхоне
Эзуни чичем недори, нидуь,
Хэйр дуьгьо мере хуно инсоне

Хэнжел тик поисд: «Чичем гуй межбур
Сохди мере венгенуьм гьозоре.
Гунле-барут бугу: Гье у сохде зур
Берим хунриз еккуьши довгIоре».

* * *

Духдер хуне лап рач ве хунширин,
Эз жовоне тукончи хосд пенж метр чит.
Тукончи геймунд дегь метр крепдишин,
Чум дегь шунде мугу: «Пулсуьз гирит.
Эз товней ологьойму бошит имид.
Хубтегьо э гьуйдуьшин мегирит!»
Духдер мугу: «Воре мебошит шит,
Мере гереки э пулевоз чит.»

* * *

Эз чуруымгъо эз лок хэмзе
ГӀэлемете буй-рихьон до.
ГӀе э гьечу ширин-мезе,
Данунд эме гьисд шомомо.

Оммо хубте шомомогъо
Э лок синей ёрме вери.
Минушунум дес э угъо,
Муьгьбете деш гужлуь эшгъ дуьт.

* * *

ГӀэтошсуьз гьэжгъу душунугъо — дилможи.
Э мейду сер вежегъунугъо — игиди.
Дилбере эз муьгьбет су сохде божи.
Эхи шогьиреш гьисд вожибе гьэрдхунди?
Эз гьер сенгъ, гьер пулат ве гьер дор палуди,
Эз мигӀид, шори, ники, зобуни, беди,—
ЕкжэгӀм хьэл сохде гъуьч сохи тикей суьрхи,—
ГӀбисди эн шогьир вожибе гьэрдхунди.

* * *

Хундеки книгъой дуь шогьире
Э студент могоси эшгъ ве хьэзи.
Песде э экзамен хундегьоре
Эз гьимет доре сохд у рази:
Талант гьердуь шогьир гуьрде хуб кор,
Оммо офреи, хори ве хэлгъэ,
Чуьн учительгьошуре вес тимор
Нис сохде «...Студент вегуьрд «Пенже».

* * *

Мозолини сер эн мугьбет,—
Бин гуьрде э дуьл увэхди.
Мезе уре гьич вэхд лекет.—
Четини лап у бедбэхди.

* * *

Э хуьшденхогьи сер дуьгьо,
Эз хуьрмет мичару э лугу.
Э гьер жиге неки дусдгьо,
Миросгьош мисохут сечку.

* * *

Варасденге гьер теклифи,
Миё норе биёв дуьгьме.
Дуьгьмесуьзи гьелбет сарфи
Эри жуьргIэт жофой гьеме.

* * *

Дузи — шише хуьрд биренге,
Тикегьошу нивогосу.
Оммо дуь дуьшмере воисдге
Эри дусди мофут гьосут.

* * *

Эз сер сэгІэт рафде бэгъдо
Руьшуьм нибу у гьелбегьел.
Увэхди эй гьэлпе гофгьо
Э тэгІдии сэгІэр мебер.

* * *

Гешдени шор э дибдиби
Эз гуьрде бесгъуни мерди,
Чуьнки метлеб куьгъне хьилле —
Диларе хуб сохди дила.

* * *

Шори веберд килэхъэ тик,
Эз бошорей эй е нумник.—
Эз имбуруз бири бебе
Ве гуфдире: — Зигьо зенме!

* * *

Омборе бироргъо бугъо
Хэгъер мисоху ёгъин эрк:
Нидарав у э дер кесгъо —
Бироруни имид кумег.

* * *

Гъедерсуыз буъруът энме дуьшменгъо,
Автомат энжэгъ шуморде миданусд.
Имогъой сейрек бирет пелгъунчигъо,—
Асант мишуморут угъоре энгуьшд.

* * *

Вегеш э стол ме энжэгъ: нун, муьнуьк, гIов,
Ме эдем шори сохде хунде мэгIни:
Азади хъэзи эз кобоб ве шелбетов.—
Азади дири улкейме гъони.

* * *

Жовлон шори зере легъбет,
Эз элов эн сэхде муьгъбет.
Э у дери ники эз расд,
Эге дусди гъисдге барасд.

* * *

Эз хубе кор веги нишон.
Эз эгъуълменд веги эгъуъл.
Гъемише жугъоб дорей: «Жон!»
Имид мозоли эри гIуьмуър.

* * *

Эге туь бирейге муьгъбет,
Эз расд э дуьлтуь хосдегор,
Данки недириге хэйли вэхд,
Мимунь дуьл дордорегор,

* * *

Хэре омбор жуьгъ дориге,
Егъин мешенуь диндине.
Э охмох руй бирмундиге,
Дес никенуь гъеле-меле.

* * *

Себесуьзи руьхшендини.
Ме себесуьз кор нигуьруьм.
Эз негуьрдеи те гъони,
Неварафди эме гъич дуьм.

* * *

Ме шогьруым гофгьойме божерени,
Эй кешире гьер вэхф гьер жире шекуьл.
Гъэдой ёре вегиром рачи эз гьер гуьл,
Уре диренге эз гофгьо биренуьм гІони.

СЕРНОМЕ

Гъемишелуыг зиндеи Ленин	5
Дим дес бирорире, москвич!	6
Мескен зенун э колхоз	7
Дуь гоф	9
Се руз мунде те бесгъуни	10
Хис хъэйронме	11
Э васал ве гъоми више мэгІдон хошини	12
Электри	13
МэгІни муьнуыкфұрух	15
Зигъо	16
ТэгІриф доренуым Ватане	19
Вэхъше жебуыр хылле бире	20
Арт веревурдсуьзи	22
«Ме жогъил гъисди дуь сал вэхд екиш...»	25
«Э жогъили эме биребуьруьт ошугъ...»	25
«Зугъун мисохд эз товней гофгъой ю...»	26
«Зугъун мисохд эз товней гофгъой ю...»	26
«Духдер хуне лап рач ве хунширин...»	26
«Эз чуьруымгъо эз лок хэмзе...»	27
«ГІэтошсуьз гъэжгъу душунугъо дилможи...»	27
«Хундеки книггъой дуь шогъире...»	27
«Мозолини сер эн муьгъбет...»	28
«Э хуьшденхогъи сер дугъо...»	28
«Варасденге гьер теклифи...»	28
«Дузи — шише хуьрд биренге...»	29
«Гешдени шор э дибдиби...»	29

«Эз сер сэгIэт рафде бэгъдо...»	29
«Шори веберд килэхъэ тик...»	29
«Омборе бироргъо бугъо...»	30
«Гъэдерсуыз буьруьт энме дуьшменгъо»	30
«Вегеш э стол ме энжэгъ: нун, муьнуьк, гIов...»	30
«Жовлон шори зере легъбет...»	30
«Эз хубе кор веги нишон...»	31
«Эге туь бирейге муьгъбет...»	31
«Хэре омбор жуьгъ дориге...»	31
«Себесуьзи руьхшендини...»	31
«Ме шогъируьм гофгъойме божерени...»	32

Хаим Рахманов

БЛАГОСЛАВЛЯЮ ОТЧИЗНУ

На татском языке

Редактор *С. Дагаев*

Художник *И. Супьянов*

Художественный редактор *Ф. Джанахай*

Технический редактор *З. Халитова*

Корректор *А. Семендуев*

Сдано в набор 15/II. 1976 г. Подписано в печать 21/IV. 1976 г. Форм. бум. № 1. 70×90¹/₃₂. Бум. л. 0,56. Печ. л. 1,125. Усл. печ. л. 1,32. Уч-изд. л. 1,0 С 03083. Тираж 1000. Цена 10 к.

Дагестанское книжное издательство Управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров ДАССР, Махачкала, ул. Маркова, 55. Зак. № 431.

Типография им. С. М. Кирова управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров ДАССР, Махачкала, ул. Маркова, 51.

Цена 10 коп.

Хаим Рахманов

БЛАГОСЛАВЛЯЮ ОТЧИЗНУ

На татском языке